

dalmi áramlat új életre ocsudva visszaszivárkodik. Egyik kedves képe volt, melyet gyakran emlegettet: a haldokló Kisfaludy Károly barátainak és tanítványainak adja át a zászlót, melyre a reform igéi voltak írva. Így tett ő is. A zászlóra a *szellemi folytonosság* ígését írta s így adta át lankadó kezéből.

Ebben a fenséges ígében nemesak bátorító és irányzó jelszót adott, hanem mintegy a maga mulandó életét is a szellemi élet örök folytonosságának dicső távlatába állította, mikor a nagyok hatásáról ezeket a szép szavakat írta: „A nagyok nagysága abban áll, hogy ajkukat nem zárja be a sir, nem némítják el az évszázadok, sőt évezredek sem: beszélnek, oktatnak, vigasztalnak és lelkesítenek még akkor is, mikor réges-rég porrá lettek s szavaik elhangzanak olyan tájékokra is, melyeket szemeik sohasem láttak... Boldog az ifjúság, mely szavaikat érti és érzi, hogy az ősök benne élnek.“

Kéky Lajos.

Dr. Weszely Ödön: *Bevezetés a neveléstudományba.* A pedagógia alapvető kérdései. Budapest, 1923. (Rényi Károly kiadása.) Pedagógusaink dolgoznak! Hogy csak a legfontosabbakat említsem: Fináczy Ernőnek újabban megjelent neveléstörténeti kötetei, Kornis Gyulának az iskolareformmal kapcsolatos alapvető értekezései és most Weszelynek ez a külsőleg is szemrevaló, hatalmas könyve gyors egymásutánban láttak napvilágot. Hogy pedagógusaink ilyen lendülettel fogtak a munkához, abban szeretném nemzetünk életrevalóságának és a jövőt kiküzdeni akaró elszántságának szimbólumát látni. Mert a pedagógia a jövő előkészítésének tudománya. „Ha a nevelést átalakítjuk, megújul az emberiség. Adjátok nekünk a nevelést s mi egy évszázadnál hamarabb megváltoztatjuk Európa jellemét“ — mondotta Leibniz. Merész mondás, kissé optimista is, de hogy nem minden igazság nélkül való, azt történelmi példák igazolják. Napoleon után Fichte kultúrprogrammja Németország új erőre éledésének egyik legfőbb előmozdítója volt. Franciaország a „rettenetes esztendő“ után már az iskolapadokon gyűjtötte erejét az új leszámolásra. Ennek

igazolására elégséges akármelyik francia tankönyvet forgatnunk. S ha a sedáni csatát a német iskolamesterek nyerték meg, a marnei győzelem sem esett meg a francia iskolák negyven évig tartó, egy célra irányított, öntudatos erőfejlesztése nélkül.

Ezek a gondolatok, vagy inkább remények cikáznak elmémbe, mikor a vastos kötetet forgatom. Minden fejezeténél azt mérlegelem, mit tanulhat belőle az, aki a magyar jövő iránt érdeklődik. Megállapítható, hogy sokat, nagyon sokat! A nagyközönség elsősorban talán azt, hogy nem mindenki kész pedagógus, aki maga valamikor iskolába járt, vagy akinek a gyermeke most jár. Az a tudomány, aminek az alapvető kérdései ilyen beható tárgyalást igényelnek — s ez csak a bevezetés! — talán még sincs csak úgy önmagától mindnyájunknak a kisujjában. Az önbizalomnak ilyen üdvös hiánya különösen nem ártana az iskolareform bekövetkezendő megvitatásakor, midőn előreláthatólag mindenki, aki csak tinthoz fér, kész kultúrpolitikusnak és pedagógusnak érzi majd magát. A leendő tanítók és tanárok megtalálják Weszely rendkívüli szorgalommal összegyűjtött és világosan elrendezett anyagában mindazt, ami a pedagógiában az előzetes tájékozódáshoz szükséges és ami a további érdeklődésnek irányt ad.

Egyik fontos fejezetére — bár egyébként részletekbe menni nem kívánok — külön fel kell hívnom a figyelmet: „A nevelés mint nemzeti feladat.“ Ha valaki még kételkednék abban, hogy sorsunk nem Trianonban dőlt el, hanem majd iskoláink padján érik, az olvassa el Széchenyi gondolatait erről a tárgyról. Weszely ezeket így foglalja össze: „Széchenyi nemzetünk fölvirágzását a közműveltség emelésétől várja. Ez az, amit legfontosabbnak tart, ez az igazi erő, ez a hatalom, ez hozza meg a többi: az önállóságot, szabadságot, anyagi jólétet.“

—i—f.

A Kisfaludy-Társaság Évlapjai. (LV. kötet.) Változatos tartalmú, szép lapokban bővelkedő könyv. A szokásos tájékoztató közléseken kívül a Petőfi-centenárium ünnepi ülésén elhangzott megemlékezése-

ket, az új tagok székfoglaló fölolvadását s egypár alkalmi beszéd szövegét foglalja magában. Herczeg Ferenc kis alkalmi cikke („Szabadság, szerelem“) a hagyományos Petőfi-probléma szövedékét bontogatja, ragyogó dialektikával világítva rá több olyan szálra, melyeknek kibogozásában az elmeél is a művészi ösztönösségre szorul. A gondolatoktól csillogó, intuitív elemző képességet sugárzó tanulmány egy mindnyájunkat átható közérzést fejez ki e szavakban: „Petőfi Sándor esztétikai értékénél jóval *többet* adott nemzetének, egy *ideált* adott: az ifjúság bájában és a lángész fényében tündöklő hős ideális alakját.“ Szendrei Juliának is juttat néhány szép virágot: „Bárhogyan ítéljük is — ugymond — a boldogtalan asszonyról, egy érdemét mégis el kell ismernünk; egy anyagi gondokkal küszködő, polgári háztartás kicsinyes keretében meg tudott maradni költői ideálnak és ez talán a legnagyobb érdem, amit költő hitvese szerezhet.“

A kötet többi szerzői, költők és prózaírók, szintén igen figyelemreméltót nyújtanak. Bánsági (Petőfi nemzete stb.), Jakab Ödön (Borjádi emlék) és Sajó Sándor (Petőfi c.) szép versei, meg Bartóky József (Feltámadás c.) novellája indítékaik költőisége mellett formai szépségekkel is kitűnnek. Némethy Géza (Helena és Faust), Petrovics Elek (Hat év magyar művészetéről) és Surányi Miklós (A pesszimista regény c.) székfoglaló tanulmányai folytatják a szép sort, továbbá a rövid megemlékezések, melyekben az új tagok elődei (Bayer József, Haraszi Emil, Riedl Frigyes, Sebők Zsigmond) alakját idézik föl.

A. B.

Nemzetnevelési irodalom. Apáthy-nak van egy finom analízisen nyugvó megállapítása Széchenyi Istvánról. A nagy ember — mondja — egy hatalmas lépéssel megelőzi a vele egyidőben élő nemzedék többi tagjait a fejlődés útján; ő már a saját egyedi életében eléri a fajfejlődésnek azt a fokát, melyre többi embertársa majd csak egy későbbi nemzedékben jut el, előre megsejti azokat a törvényszerűségeket, melyeket a tudomány a maga módján csak később állapít meg.

Valóban, a fellépése óta eltelt három emberöltő Széchenyit nemcsak nem haladta túl, de, nemzeti történetünk tragikus fordulása révén, még inkább nyilvánvalóvá tette eszméinek providenciális erejét és mostani megújulásunkban is irányító jelölő hatalmát. Nem csupán nemzet- és társadalombölcseletünk hangoztatja ez eszmék korszerűségét, de átérzi nemzeti intelligenciánk olvasó és gondolkodó nagyobb köre is, mely döbbenve eszmél Széchenyi megállapításainak tragikus beteljesedésére. Megújulási törekvésünknek — melyben a magyarsághoz való akarat talán még hatalmasabb mozgató erő, mint a múlt század harmincas és negyvenes éveiben volt — Széchenyivel és korával való szoros kapcsolatát mutatja az a, tágabb értelemben vett, nemzetnevelési irodalom, mely most a béke évtizedeiben nem tapasztalt lendületre kapva gyarapodik és igyekszik irányítani közzelfogásunkat.

Ennek az irodalomnak, a gazdasági vonatkozásokról nem szólva, két, Széchenyi eszme körébe kapcsolódó központi problémája van: a nemzet megtartásának soha meg nem szűnő gondolja és a magyar fajiség megőrzésére és tiszta kifejtésére irányuló törekvés. Az országdaraboló összeomlás fáján igazolta a legnagyobb magyar szavait, hogy a magyar fajnak léte koránt sincs biztosítva még és újból ráeszméltett nemzeti és társadalmi megújulásunk alapföltételére: erkölcsi megigazulásunk szükséges voltára és minden magyar nemzedék örökké ismétlődő nagy feladatára: szebb jövőnk kiküzdésére. A lelkiség Európa-szerte terjedő megújulódásába is belekapcsolódva, nevelő szándékú irodalmunk teljes gondjával az ember lelke s az örök erkölcsi értékek felé fordul s hivatása szerint, közvetlenül, vagy elsősorban a maga céljait valósítva, Széchenyi törekvését szolgálja, midőn az új nemzedékben a „magyar nemzet jövőnk sorsának hordozóját“ tekinti, s azt az eddigittől lényegesen eltérő, súlyosabb nemzeti feladatára is rá akarja nevelni.

A közelmúlt történeti eseményei juttatták a nemzeti tudat előterébe a másik kérdést is; a magyar fajtának a nemzeti és társadalmi irányí-